

MODALITA VOLNÍ (VOLUNTATIVNÍ) VE STAROSLOVĚNŠTINĚ

1. kopula ve 3. os. sg. + dat. subjektu + inf nebo dano jestь + dat. + inf.

- př.: *mně li jestь ispovědati grěchy svoje* = já se mám zpovídat ze svých hříchů (mně jest se zpovídat)
- ve fci kopuly i slovesa: *(pri)klučiti se, (pri-)/(sь-)lučiti se* = „stát se, přihodit se“
např.: *ašte mi se klučitь sь tobojq umřeti, ne otьvrьgq se tebe* = bychť pak měl také s tebou umřít, nezapřím tebe (BiblKral)

2. iměti + inf.

- např. *jeliko vrěmь sь sobojq imqtь ženicha, ne imqtь postiti se* = pokud mají s sebou ženicha, nemohou se postít

3. mošti + inf. ; dlъžьni byti + inf.

- např. *kopati ne mogq* = nemohu kopat
- *ježe dlъžьni běchomь sьtvoriti, sьtvorichomь* = co jsme měli udělat, udělali jsme

4. kopula v 3. os. sg. + dat. + inf. + funkční predikativum

- slova s významem nouze, donucení, násilí
predikativa: *nqžda/nužda, nqđьmi, nqždq + iměti*
 - *nqžda jemu běaše iti vьnь* = musel (bylo mu nutno) jít ven
 - *imamь nqždq iziti i viděti je (selo)* = musím (mám nutnost) vyjít a vidět ji (usedlost)
- slova s významem lehkosti, snadnosti - od základů **lbg- a lět-*
predikativum *lьdzě/ lьzě a lětь, lětьjq*
 - *něstь mi lьdzě inamo iti* = nemohu jít jinam
- slova s významem (ne)chtění - od základu *vol-/ vel-*:
predikativum *nevoľa/ nevolě*
 - *nevolě bo jestь priti skanьdalomь* = (nutně) musí přijít pohoršení
- slova s významem potřeby - od základu **terb-*:
predikativa *trěbě, potrebьno, potrebьně, potreba*, adverbium *trěbě + iměti*
 - *něstь že mi potreba glagolati o nemь* = nemusím o něm mluvit (není mi zapotřebí)
- slova s významem vhodnosti, přízpusobení - od základu *dob-*:
predikativa: *podobьno, podoba, udobь, dobro, dobrěje*
 - *pride že dьni oprěsnьkь, vь nьže podobьno bě žrьti paschq* = přišel den přesnic, v němž se měl obětovat beránek
- slova s původním významem správného umístění v prostoru - od základu *sta-/ stoj-* (= poloha nebo pohyb v prostoru):
predikativum *dostoino*
predikativa od základu *prav-* (= pův. „přímý“), např. adj. *pravьdьnь*
- slova s původním významem správného umístění v čase- od základu *god-* a **ver(t)-*:
godь, ugodьno, blagovrěmenьno

- h)** emocionální nebo morální hodnocení děje:
lěpo, blago, uńe(je), dobro, dobrěje, udobь, udoběje
pro negat. hodnocení *běďno, běda goře, strachь, vьsuje, lichь*
- např.: *lěpo jestь razuměti o semь* = je nutno, mělo by se, sluší se, patří se náleží se
tomu rozumět

5. verbální transpozice předchozího: neosobní sloveso + dat. + inf.

- transformace **e)** *podobajetь*:
př.: *ne podobaaše li i tebě pomilovati klevrěta svojego* = zdali ses i ty neměl
slítovat nad svým druhem?
- transformace **f)** *dostoitь, přěďležitь a pridetь*
př.: *ne dostoitь tebě vьzěti odra tvojego* = neměl bys vzít své lože
př.: *po istině čuditi mi se pridetь* = vpravdě se musím divit

nevyhraněná modalita ve stsl.

- př.: *ть тьně zapověď dastь, čьto rekь* = ten mi dal příkázání, co mám říci
(doslova „co řeknu“)